

Facultat de Ciències Jurídiques
Ensenyament de Treball Social

ESTRUCTURA DELS SERVEIS SOCIALS

Assignatura Troncal de 6 crèdits

Curs acadèmic: 2002-2003

Període: Primer quadrimestre

AULA: 501

Professor: Jordi Navarro Lliberato

Àrea de coneixement: **Treball Social i Serveis Socials**

Presentació

L'estudi dels Serveis Socials ha de ser el punt de partida, entre d'altres, de la formació del futur Diplomant en Treball Social. Es fa necessari iniciar l'alumne en una visió general de l'evolució històrica de les diferents formes de protecció social per entendre els actuals mecanismes i sistemes de prestació de serveis socials i, també iniciar-lo en el coneixement i comprensió de l'abast de les necessitats humanes i dels problemes socials com a elements bàsics per a l'existència dels Serveis Socials.

El programa d'aquesta assignatura s'inscriu en la conveniència de conèixer les bases d'aquest sistema de protecció dins el conjunt de la política social del país. Comprèn des de l'ordenament constitucional de l'Estat Espanyol, l'organització territorial dels serveis socials, fins a l'estructura i el desenvolupament del vigent Sistema Català de Serveis Socials. Es pretén introduir a l'alumne en l'ampli i complex Sistema Català de Serveis Socials, el qual representa el model vigent de funcionament que, a partir de la legislació, regula i constitueix el marc normatiu en el qual es contempla la planificació, ordenació, provisió i gestió dels serveis, establiments i prestacions socials en el territori català.

Es proposa un desenvolupament més profund del Sistema de Serveis Socials a Catalunya, entenent que pot ser el territori en el qual la majoria dels estudiants exerceixin com a professionals; però no és menys important i necessari conèixer, de forma comparativa, la resta d'ordenaments de Serveis Socials a les diferents comunitats de l'Estat Espanyol.

Objectius

- Transmetre als alumnes els conceptes bàsics de la matèria. Arribar al coneixement del concepte de necessitat, la seva utilització professional i els mitjans per a la seva determinació.
- Interpretar a partir del text constitucional i la legislació general el sorgiment i actual configuració dels serveis socials com un sistema de protecció. Descobrir i identificar la influència de la història de l'acció social en la configuració actual dels serveis socials.
- Comprendre quina ha estat l'evolució recent dels serveis socials a Catalunya quan a la seva estructura i legislació.
- Dominar correctament els principis, conceptes, elements i mecanismes que s'utilitzen en l'àmbit dels serveis socials.
- Saber quins són i què cobreixen els principals serveis, establiments, prestacions econòmiques i programes que configuren el Sistema.
- Conèixer l'estructura bàsica i les competències en Serveis Socials de les administracions públiques i de les entitats privades.
- Proporcionar als estudiants, a més a més dels coneixements, les capacitats i actituds necessàries pel futur desenvolupament de la seva pràctica professional; actitud per a l'aprenentatge, per a la crítica, actitud flexible davant situacions canviants, etc.
- Estimular la capacitat de l'alumne per a informar-se, investigar, buscar i en definitiva per a que pugui mantenir-se actualitzat en la matèria, globalitzant i relacionant els coneixements de l'assignatura amb allò après en d'altres assignatures.

Metodologia

Els continguts de l'assignatura es desenvoluparan mitjançant explicacions teòriques per part del professor i de la lectura dels articles i textos que es proposaran durant el curs. Per aconseguir la màxima assumpció i l'aplicació correcta de la matèria es compta amb el treball personal per part dels alumnes, més enllà del que es pugui donar a classe, així com la seva participació activa en l'aprenentatge. Per tal de facilitar-ho es preveu que l'exposició teòrica es complementi amb:

- La facilitació de guions o esquemes dels temes, així com l'ús de transparències i de material audiovisual que ajudin a la comprensió dels continguts exposats.
- Un dossier de lectura obligatòria, on hi constaran els principals textos legals i altres documents o articles per al seu estudi i consulta.
- Els crèdits pràctics, permetran comprovar el nivell d'aprenentatge dels continguts teòrics mitjançant l'anàlisi de casos pràctics, l'anàlisi de l'abast i la filosofia dels diferents sistemes de serveis socials reflectits en les legislacions i les polítiques socials, anàlisi de necessitats, etc.
- El seguiment dels alumnes i del seu procés d'aprenentatge a través de tutories individuals o grupals.

Blocs temàtics

- 0.- Aspectes conceptuals.
- 1.- Necessitats Socials.
- 2.- Serveis Socials i Organització Territorial
- 3.- Els Serveis Socials com a sistema de protecció.
- 4.- El Sistema Català de Serveis Socials (SCSS).
5. Els Serveis Socials d'Atenció Primària
6. Els Serveis Socials especialitzats
7. Instruments de la planificació general de Serveis Socials
8. Entitats de prestació de Serveis Socials
9. Principals prestacions econòmiques gestionades en el SCSS
10. Recursos Humans i participació en els Serveis Socials.
- 11.- Breu referència al sistema de protecció de la Seguretat Social espanyola

Desenvolupament dels blocs temàtics

0.- Aspectes conceptuals.

- 0.1. Necessitats – Política Social – Drets – Serveis Socials – Treball Social – Benestar Social
- 0.2. Marcs generals d'actuació

1.- Necessitats Socials.

- 1.1. Concepte de necessitat
- 1.2. Manifestacions de la necessitat
- 1.3. Classificació de les necessitats. Diferents enfocament.
- 1.4. Necessitats humanes i problemes socials. Reconeixement social i planificació. Formes, modus i respostes de satisfacció de necessitats. Responsabilitat pública i societat civil
- 1.5. Necessitat i demanda
- 1.6. Necessitat i recursos socials. Oferta i demanda en Serveis Socials.

2.- Serveis Socials i Organització Territorial

- 2.1. Comunitats Autònomes i Administracions Locals en relació als Serveis Socials: competències i formes d'actuació (gestió, foment i control).
- 2.2. Competència legislativa de les CC.AA.: característiques comuns i diferencials de les lleis de Serveis Socials.
- 2.3. Actuació de l'Estat en l'àmbit dels Serveis Socials: Iniciativa Pública i Privada.
- 2.4. Organització dels Serveis Socials en l'Administració Local: municipal, comarcal, provincial.

3.- Els Serveis Socials com a sistema de protecció.

- 3.1. Formes d'acció social: Caritat, Beneficència, Seguretat Social i Benestar Social.
- 3.2. Aproximació històrica
- 3.3. Política social: definició, origen, finalitats, models, àmbits
- 3.4. Els serveis socials després de la Constitució de 1978.
- 3.5. Els Serveis Socials com a part dels Serveis de Benestar: els Serveis Socials en sentit ampli i en sentit restringit.
- 3.6. Tipus de Serveis Socials: serveis d'Atenció Primària, serveis especialitzats.

4.- El Sistema Català de Serveis Socials (SCSS).

- 4.1. Marc legal bàsic dels Serveis Socials a Catalunya.
- 4.2. El Sistema Català de Serveis Socials. Xarxa Bàsica de Serveis Socials de Responsabilitat Pública. Concepte de responsabilitat pública. Gestió mixta públic-privada.
- 4.3. Principis operatius dels Serveis Socials.
- 4.4. Estructura funcional i territorial del SCSS
- 4.5. Distribució competencial
- 4.6. La Regulació del SCCSS: entitats, serveis i establiments.
- 4.7. Ordenació dels Serveis Socials: autorització, registre, inspecció, sancions i drets i deures dels usuaris.
- 4.8. El Règim de contraprestació i els preus públics. El contracte assistencial i el procés de cobertura. Serveis de la Generalitat subjectes a preu públic.

5. Els Serveis Socials d'Atenció Primària

- 5.1. Característiques bàsiques
- 5.2. Objectius i àrees d'intervenció
- 5.3. L'atenció primària com activitat, filosofia i estratègia
- 5.4. Principis d'actuació
- 5.5. Aproximació a la metodologia d'intervenció

6. Els Serveis Socials especialitzats

- 6.1. Característiques bàsiques
- 6.2. Marcs generals d'actuació

7. Instruments de la planificació general de Serveis Socials

- 7.1. El Mapa de serveis socials: oferta de recursos.
- 7.2. El Pla d'Actuació Social: previsió de recursos i programes.

8. Entitats de prestació de Serveis Socials

- 8.1. Entitats públiques i privades.
- 8.2. Consideració i importància de les entitats d'iniciativa social.

9. Principals prestacions econòmiques gestionades en el SCSS

- 9.1. Programes integrats
- 9.2. Programes socio-sanitaris, sociolaborals
- 9.3. El PIRMI

10. Recursos Humans i participació en els Serveis Socials.

- 10.1. Professionals que intervenen.
- 10.2. La col·laboració del voluntariat
- 10.3. La participació social: formes de realització.

11.- Breu referència al sistema de protecció de la Seguretat Social espanyola

- 11.1. Definició dels objectius i estructura de l'actual sistema de Seguretat Social a Espanya.
- 11.2. Característiques del sistema. Nivells de protecció. Prestacions.
- 11.3. Anàlisi polític i econòmic actual en relació als sistemes de protecció social públics. Dèficits i desavantatges entorn aquest sistema. Perspectives de futur de la Seguretat Social. Mesures d'adaptació del sistema.

Avaluació

Els objectius plantejats i el nivell de coneixements assolits per part dels alumnes seran avaluats en una prova escrita al finalitzar el quadrimestre. Una part de la prova consistirà en un qüestionari de preguntes (tipus test) i una segona part de preguntes temàtiques d'anàlisi de contingut i/o algun cas pràctic o comentari de text. Aquesta prova escrita tindrà un valor del 90% sobre la qualificació final.

El 10% restant en la nota final s'obtindrà d'aquelles pràctiques recollides i valorades per el professor proposades en les classes pràctiques.

De forma optativa, qui vulgui, podrà realitzar un treball relacionat amb detecció de necessitats i serveis socials, la valoració del qual (com a màxim 1,5 punts) es sumarà a la nota final de l'assignatura. Aquells alumnes que optin per la realització d'aquest treball hauran de plantejar el tema al professor i de forma conjunta es farà un seguiment del seu desenvolupament en sessions de tutoria individual.

Bibliografia

- ALEMÁN, M. C. 1991. *El sistema público de Servicios Sociales en España*. Impresur. Málaga.
- ALEMÁN, M. C. 1993. *Una perspectiva de los Servicios Sociales en España*. En alternativas EUTS, Alicante.
- ALEMÁN, M. C. 1996. "Régimen jurídico de los servicios sociales en España" a: ALEMÁN, M. C.; GARCÉS, J. (dirs.) *Administración social: Servicios de bienestar social*. Siglo XXI. Madrid.
- ALONSO, L. E., 1997. "La reconstrucción de la solidaridad: la crisis del Estado de Bienestar y los dilemas de la ciudadanía", a: *Acciones e Investigación social*, EUTS. Zaragoza, núm. 6.
- ALONSO, J.M.; GONZALO, B. 1997, *La asistencia social y los servicios sociales en España*. Boletín Oficial del Estado. Madrid.
- BALLESTER, L. 1999. *Las necesidades sociales: teorías y conceptos básicos*. Síntesis Sociológica. Madrid.
- BARRANCO, R. et al. 1994. *Competencias locales en materia de servicios sociales*. Cemni. Granada.
- BERNARDO, Francisco. 1991. *Voluntariado y Centros de Servicios Sociales*. Col. Trabajo Social. Serie cuadernos Siglo XXI. Madrid.
- BUENO, J. R. 1991. *Hacia un modelo de servicios sociales de acción comunitaria*. Popular. Madrid.
- BUENO, J. R. 1992. *Los Servicios Sociales como sistema de protección social*. Nau Llibres. València.
- CASADO, Demetrio i GUILLEN, Encarna. 1994. *Introducción a los Servicios Sociales*. Madrid: Marsiega. 5a. Edició
- CASADO, D. 1998. *Políticas de Servicios Sociales*. Lumen. Buenos Aires.
- CIVICOS, M.A. 1996. "Los servicios sociales en la Administración pública central", a: ALEMÁN, M. C.; GARCÉS, J. (dirs.) *Administración social: Servicios de bienestar social*. Siglo XXI. Madrid.
- CRESPO, T.; RIMBAU, C. 1998. "Els serveis socials a Catalunya", a: GINER, S. (dir.) *La societat catalana*. Institut d'Estadística de Catalunya. Barcelona.
- DI CARLO, E. 1983. *Necesidades básicas y cambio social*. Humánitas. Buenos Aires
- DOYAL, Len i GOUGH, Ian. 1994. *Teoría de las necesidades humanas*. Economía crítica. Madrid.
- ESTIVILL, Jordi i d'altres. 1990. "Trabajo social y los Servicios Sociales". *Documentación Social*. (Núm. 79).
- FERNÁNDEZ GARCÍA, T. i GARCÉS FERRER, J. (Coord.) 1999. *Crítica y futuro del Estado del Bienestar: reflexiones desde la izquierda*. Tirant lo blanch. València
- FERRAND-BECHMANN, Dan 1995. *Voluntariat i Solidaritat*. Barcelona. Pleniluni.
- GARCÉS, J. 1996. *Sistema político y administrativo de los Servicios Sociales*. Tirant lo Blanc. València.
- GARCÉS, J. i MARTINEZ, M^a. A. 1996. *Bienestar Social y necesidades especiales*. Valencia. Tirant lo blanch.
- GARCÉS FERRER, J. 1992. *Necesidades colectivas y Servicios Sociales*. Diputación Provincial de Alicante. Instituto de cultura. Alicante.
- GARCIA HERRERO, G. i RAMIREZ NAVARRO, J.M. 1992. *Los nuevos Servicios Sociales*. Zaragoza. Librería Certeza.

- GARCIA HERRERO, G. i RAMIREZ NAVARRO, J.M. 1996. *Diseño y evaluación de proyectos sociales*. Zaragoza. Certeza.
- GENERALITAT DE CATALUNYA 1994. "Llei 4/1994 de 20 d'abril, d'administració institucional, descentralització, desconcentració i coordinació del Sistema Català de Serveis Socials". a: DOGC, núm. 1890.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. III Pla d'Actuació Social 1997-2001. Departament de Benestar Social. Barcelona.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. 1997. *Mapa de Serveis Socials 1996*. Departament de Benestar Social. Barcelona.
- GONZALEZ, S; CAMPA, X i ESCOBAR, R 1992. *Organizar entidades de iniciativa social: ideas para emprendedores*. Barcelona. AMB.
- KAHN, A.J. Y KAMERMAN, S. 1987. *Los Servicios Sociales desde una perspectiva internacional. El sexto sistema de protección social*. Colección Trabajo Social. Siglo XXI. Madrid.
- LOPEZ HIDALGO, J. 1992. *Los Servicios Sociales*. Narceas. Madrid.
- LUCKMANN, T. 1996. *Teoría de la acción social*. Paidós. Barcelona.
- MASSONS, Ma. Teresa, 1997. *Teoria i pràctica de l'avaluació de serveis socials*. Barcelona. Diputació de Barcelona
- MESTRES, M. 1998. "Trabajo Social en la Atención Primaria" a: VV.AA. *Organizaciones de bienestar social*. Mira editores. Zaragoza.
- MOIX, M. 1986. *Bienestar Social*. Trivium S.A. Madrid.
- MONTAGUT, Teresa 1994. *Democracia i Serveis Socials*. Hacer. Barcelona
- PAYNE, Malcolm 1995. *Teorías contemporáneas del trabajo social. Una introducción crítica*. Paidós Ibérica. Barcelona.
- PETRUS, A. 1991. *Estudi comparat sobre el voluntariat*. Direcció General d'Acció Cívica. Departament de Benestar Social. Generalitat de Catalunya.
- RODRÍGUEZ, G. 1991. *Estado, privatización y Bienestar Social*. Icaria. Barcelona
- SALA, Gaietà. 1994. *El negocio de la pobreza o la Utopía del Estado del Bienestar*. APPIS. Asociación para la Promoción de la Igualdad Social. Barcelona.
- SALGADO, D. "Necesidades, capacidades y objetivos del Trabajo Social. a: *Revista de Treball Social*. Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials de Catalunya. Barcelona.
- SEMPERE, J. 1992. *L'explosió de les necessitats*. Edicions 62. Barcelona.
- VILA, A. 1996. "Las ayudas y subvenciones de asistencia y servicios sociales" a: ALEMÁN, M.C.; GARCÉS, J. (dirs.) *Administración social: servicios de bienestar social*. Siglo XXI. Madrid.
- 2000. "Los servicios sociales en Catalunya". a: GUTIERREZ, A.; GARCÉS, J. *Los Servicios Sociales en las Comunidades y ciudades Autonomas*. Tirant lo Blanc. Valencia.
- VV.AA. 1992. *Públic-Privat i Benestar Social*. Barcelona. INTRESS.
- VV.AA. 1993. *Política Social de la Comunidad Europea*. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. Madrid.

REVISTES:

Fòrum

FERRET, J. 1995. “La llei com a garantia dels drets socials en l’Estat de benestar”, núm. 1.

GABINET D’ESTUDIS I PLANIFICACIÓ 1995. “ La llei 4/1994 i les dades bàsiques del sistema on s’ha implantar”, núm. 1

R.T.S.

PELEGRÍ, X. 1990. “Els Serveis Socials en l’administració comarcal. Marc legal i institucional”, núm. 120.

PELEGRÍ, X. 1994. “El Sistema Català de Serveis Socials. Anàlisi de la llei 4/1994”. Núm. 134

NICOLAU, R.; VILA, A. 1998. “El context dels serveis socials d’atenció primària a Catalunya”, núm. 151-152.

Àrea Social

VILA, A. 1997. “La organización comarcal de Cataluña: Aplicación a los servicios sociales”, núm. 0. Colegio Oficial de Diplomados en Trabajo Social de Castilla-La Mancha. Cuenca.

Textos legals: (per ordre cronològic)

“Llei 4/1994, de 20 d’abril, d’administració institucional, de descentralització, de desconcentració i de coordinació del sistema català de serveis socials a D.O.G.C. núm. 1890, de 24 d’abril de 1994.

“Decret Legislatiu 17/1944, de 16 de novembre, pel qual s’aprova la refosa de les lleis 12/1983, de 14 de juliol, 26/1985, de 27 de desembre, i 4/1994, de 20 d’abril, en matèria d’assistència i serveis socials” a: D.O.G.C. núm. 1997 de 13 de gener de 1995.

“Decret 284/1996, de 23 de juliol, de regulació del Sistema Català de Serveis Socials” a: D.O.G.C. núm. 2737 de 31 de juliol de 1996.

“Decret 176/2000, de 15 de maig, de modificació del Decret 284/1996, de 23 de juliol, de regulació del Sistema Català de Serveis Socials a: D.O.G.C. núm. 3148 de 26 de maig de 2000.

Altres revistes:

Cuadernos de Acción Social

Cuadernos de Servicios Sociales.

Documentación Social (col·lecció)

Revista de Servicios Sociales y Política Social.

